

A ESPOLIACIÓN ENERXÉTICA EN GALIZA

A partir dos 60 o réxime franquista inicia unha etapa de apertura e crecemento económico que precisaba cubrir as crecentes demandas de enerxía do novo capital industrial. Comeza aquí o asolagamento dos nosos mellores vales, a degradación dos grandes ríos, o espolio económico dos nosos recursos e a expulsión cara a emigración dunha parte importante da nosa poboación. Son os anos dos grandes encoros e do aproveitamento integral de todos os grandes cursos de auga, unha ameaza que só a crecente denuncia do nacionalismo organizado ao final da ditadura foi quen de paralizar. Esta ameaza ambiental revitalizábase, porén, durante os últimos mandatos de Fraga coa revalidación e autorización dos vellos aproveitamentos integrais, de 1962, do Ulla e do Lérez.

Nas décadas dos 70 e 80, cando nos enfrontamos ao proxecto da central nuclear de Xove, aos grandes encoros do Sela ou do Gran Suarna e a toda a sucesión de presas no Ulla e Lérez (Serrapio, Padrón, Ponteledesma, etc.), xa argumentabamos que, fronte á crecente demanda de enerxía, non cabía outra solución que apostar polo aforro enerxético e por desenvolver as

enormes potencialidades doutras fontes de enerxía renovábel.

O rápido despegue da enerxía eólica a partir de mediados dos 90, viña a confirmar aquelas expectativas

tativas; pero, en contra das propostas do ecoloxismo, perseverouse nas mesmas disfuncións da enerxía hidroeléctrica: concentrando a oferta nas grandes empresas, ignorando os impactos ambientais, poñendo o territorio a total disposición do negocio eólico, sen respectar a propiedade da terra, e sen que o País obtivera beneficio algún, nin sequera a través da imposición fiscal.

No ecoloxismo sempre defendemos as enerxías renovábeis, tamén a eólica, pero sempre esixindo o máximo respecto polo noso patrimonio natural, histórico, cultural e etnográfico; o compromiso claro na substitución das enerxías de maior impacto polas renovábeis; e o seu desenvolvemento de forma descentralizada, vinculado aos centros de consumo.

Porén, estas non foron as premisas do primeiro Decreto 205/1995 que regulaba o aproveitamento da enerxía eólica en Galiza. Mentres que en Asturias os espazos da Rede Natura e espazos de interese patrimonial ou paisaxístico quedaban excluídos de aproveitamentos eólicos, en Galiza, este Decreto dous anos posterior ao asturiano, poñía todo o territorio a disposición do negocio eólico, sen máis límite que a existencia do recurso, e no que a esixencia de avaliación ambiental para os espazos protexidos era só un mero trámite administrativo.

Co seguinte Decreto 302/2001, nada melloraría como se ve na táboa comparativa, só os parques eólicos en Rede Natura con máis de 10 muíños necesitaban ser sometidos a avaliación de impacto ambiental. Áreas da Rede Natura como a Serra do Xistral (e a do Candán) acabaron inzadas de muíños incumprindo coa legalidade vixente e a pesar da presenza das turbeiras de cobertor, hábitats prioritarios e únicos en Europa extremadamente sensíbeis a calquera intervención e de enorme importancia na regulación do réxime hidrolóxico das cabeceiras dos ríos Eume, Landro, Ouro, Masma ou Miño.

O DECRETO DO BIPARTITO

Ao final da pasada lexislatura o ex-conselleiro de Medio Ambiente, Manuel Vázquez, e unha parte do ecoloxismo galego mobilizan a opinión pública en

contra do concurso eólico da Consellaría de Industria denunciando a presunta afectación a espazos Rede Natura e ás zonas de ampliación previstas, algo que non respondía á realidade. Este argumento reforzaba a campaña do Partido Popular e das grandes empresas do sector eólico, encabezadas por Endesa, en contra dun concurso que lles retiraba privilexios e no que elas preferiron non participar para poñerse ao amparo da lexislación estatal, promovendo parques de máis de 50 MW.

Pese a esta crítica, o certo é que o Decreto 242/2007 do bipartito é o primeiro en poñer en valor os espazos protexidos ao quedaren excluídos de parques eólicos (artigo 6.2), non só os espazos da Rede Natura, senón todas as zonas de especial protección dos valores naturais, incluídas as zonas de ampliación, estas últimas, dende o momento, por suposto, en que tal proposta apareza publicada no Diario Oficial. É tamén relevante que esta exclusión se faga desde unha lexislación sectorial (Consellaría de industria), e non desde a área responsábel da protección ambiental (Consellería de MA).

Tamén a avaliación de impacto ambiental adquire neste Decreto do bipartito un maior recoñecemento, e faise máis severa que a lexislación estatal. Non só esixe que todos os parques eólicos sexan sometidos ao trámite de avaliación de impacto ambiental, senón que, ademais, outórgalle carácter vinculante á correspondente Declaración de Impacto Ambiental, sendo causa expresa de denegación no caso de resultar desfavorábel.

Con respecto á participación pública no beneficio das eólicas, certo é que o Decreto do bipartito non acabou sendo demasiado ambicioso, quedando finalmente nunha cesión voluntaria baremábel. Pero é xusto recoñecer que foi a primeira vez que, a través do Decreto, a Xunta tratou de reducir a espoliación dos nosos recursos obrigando ás empresas a ceder parte dos seus beneficios a favor da sociedade e das zonas afectadas, e abrindo o camiño cara ao recoñecemento do vento como recurso de dominio público. Tamén o Decreto do bipartito tratou de outorgar maiores dereitos á propiedade previa do solo.

A LEI EÓLICA DO PP

Quen coñeza como se ten modificado (por iniciativa da COTOP do Sr. Núñez Feijoo) a Lei do solo de Galiza no ano 2004 para poder situar piscifactorías en espazos da Rede Natura e que as piscifactorías de Rinlo e Touriñán foron aprobadas por un goberno do PP en funcións, no que as avaliacións de impactos dos aproveitamentos hidroeléctricos e eólicos sufrían inconcebibles "aceleróns" (por exemplo, a DIA do parque eólico do Oribo no LIC Ancares-Courel), só podía agardar do anteproxecto de Lei que se eliminasen os obstáculos administrativos para volver a poñer os recursos e o negocio nas mans das grandes empresas do sector. Estes son: a exclusión de aproveitamentos eólicos nos espazos da Rede Natura, a necesidade da avaliación de impacto ambiental naqueles proxectos competencia da Xunta, ou a primacía dos acordos entre o promotor e os propietarios do solo.

Finalmente, o pasado 21 de decembro, cos únicos votos a favor do PP, o Parlamento galego aprobaba a nova lei que regula o aproveitamento eólico en Galiza, acollendo a emenda do BNG referida á exclusión de parques eólicos en Zonas de Especial Protección dos Valores Naturais; pero mantendo a exención da avaliación de impacto ambiental para os proxectos de menos 50 muiños e introducindo a preocupante posibilidade de que, a nivel urbanístico, os parques eólicos poidan ser autorizados directamente por licenza municipal.

Mención aparte merece o chamado "canon eólico". Aínda que disfrazado de imposto ambiental co que compensar os impactos paisaxísticos, -baixo o principio de "quen contamina paga"-, nada ten que ver cos impactos ambientais reais dos parques eólicos. Tal canon non pasa de ser unha contraditoria imposición fiscal que utiliza o medio ambiente como escusa sen que de nada sirva para motivar ao promotor a que trate de evitar ou minorar os impactos da súa instalación.

En conclusión, fronte aos avances que en materia de protección ambiental se tiñan logrado no Decreto Eólico do bipartito, esta Lei 8/2009, de aproveitamento eólico de Galiza representa unha grave involución cun obxectivo claro: devolver o negocio ás grandes empresas do sector. Haberá, pois, que acumular forzas e afinar puntería.

O DECRETO DO BIPARTITO E A NOVA LEI EÓLICA DO PP ANÁLISE COMPARATIVA (▲ MELLOR, ▼ PEOR)

MEDIDAS ADOPTADAS	DECRETO (302/2001) DEROGADO	DECRETO BIPARTITO (Decreto 242/2007) DEROGADO	LEI EÓLICA DO PP (Aprobada o 21/12/09 no Parlamento de Galiza)
Exclusión da Rede Natura	NON ▼	SI ▲ ^{1b} Incluídas ZEPVN e ampliación da Rede Natura (artigo 6.2)	SI ^{1c} Engadido en trámite parlamentario (art. 31)
Necesidade de avaliación de impacto ambiental	NON ▼ ^{2a}	SI ▲ ^{2b} (art. 6.1)	NON ▼ ^{2c}
DIA vinculante para a aprobación ou denegación da autorización	NON ▼	SI ▲ (art. 14.7)	SI/NON ▼ Conforme R.D 1/2008 (art. 37)
Potestade dos concellos para autorizar aproveitamentos eólicos	NON ▲	NON	SI ▼ Pendente da modificación da Lei do Solo (art. 39.2)
Necesidade de proposta de varias alternativas de localización	NON ▼	SI ▲ Esixida pola normativa de avaliación de impacto ambiental	NON ▼ Nin sequera en Rede Natura e demais espazos protexidos
Consideración da afección ambiental na baremación de proxectos	NON ▼	SI ▲ Mellor relación entre produción enerxética e afección ambiental (art. 10.2 e Orde 6/2008)	SI Engadido en trámite parlamentario (art. 34.1.b)
Valóranse compromisos adicionais cos afectados	NON ▼	SI ▲ (art. 9 e 10.2 e Orde 6/2008)	SI Engadido en trámite parlamentario (art. 34.1.d)
Participación pública nos beneficios	NON ▼	SI ▲ A través da cesión voluntaria e baremada a favor da Xunta de Galiza de parte dos beneficios e participación na empresa (art. 10.2 e Orde 6/2008)	SI ▼ A través dun canon "ambiental", en función do número de muiños e sen vinculación co impacto (artigos 7-26)
Participación dos propietarios dos terreos nos beneficios	NON ▼	SI ▲ (art. 10.2 e Orde 6/2008)	NON ▼
Expropiación forzosa	SI ▼ ^{3a} (art. 27.3)	SI ▲ ^{3b} (art. 18.2)	SI ▼ ^{3c} (art. 44)
Esixe a modificación do Plano Sectorial Eólico antes do reparto		NON ▼ (transitoria segunda)	NON (transitoria segunda)
O Plano Sectorial debe concretar medidas de corrección e minimización do impacto ambiental	NON ▼	SI ▲ (art. 3.2.5)	NON ▼ (art. 6.3)
Transmisión da titularidade dos parques eólicos sen instalar	SI ▼ (art. 13)	NON ▲ (art. 30.3)	NON (art. 40.3)
Obrigatoriedade de repoñer o dano ambiental ao finalizar o aproveitamento	SI/NON ▼ ^{4a}	SI ▲ ^{4b} (art. 25.1/2)	NON ▼

Notas:

1. b) "Quedan excluídos da implantación de parques eólicos aqueles espazos naturais declarados como zonas de especial protección dos valores naturais para formar parte da Rede Natura 2000" (artigo 6.2). c) O artigo 31 recupera a exclusión explícita da Rede Natura do aproveitamento eólico, non contemplada no anteproxecto de lei.
2. a) e c) Segundo Lei 6/2001. Só para parques de máis de 50 muiños, ou máis de 10 en Rede Natura. Competencias Xunta: ata 50 MW (25 muiños) (artigo 18/2 no D 302/2001 e artigo 36.1 no Proxecto de Lei). b) En todos os parques.
3. a) e c) Cando as empresas o soliciten; b) Só como última opción, xustificando os motivos da falta de acordo cos propietarios.
4. a) Segundo o que se dispoña na correspondente DIA; b) Sempre, con independencia do que dispoña a DIA.